

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים

(א) צ"ק ק"י: צ"ב כ"ד: גיטין י"ג (ב) קדושין מט: מעילה כ"א, א (ג) [מנחה] (כ) ד, [נפיק: דמלכא], (ה) [נפיק: טיבאל], (ו) מירב אין ממנה זה רשאי להכריח שראל חבירו לפרוע לו את המכס אם לא מיראת המלכות דמי דדינא דמלכותא דינא לא אלא גולתא הא קיימא לן בפי הגזלן (צ"ק ק"י): דהפקעת הלואה מותרת. (ע"כ) מספרותי הש"ס, (ו) לנפח לפיניו (ח) אין זה דינא דמלכותא אלא גולה דמלכותא, (ז) [נפיק: טיבאל], (ט) [נפיק: טיבאל], (י) [נפיק: טיבאל].

חוץ מבשבועה. שלא יאמר יאסרו פירות שבעולם עלי בשבועה אם אינן של תרומה: לא יפתח לו נדר. אם הליקטים אינו מוקיפו שידור לא יפתח לו הוא בעצמו: כמה שהוא מדיכו. כלבד ידור ולא בדבר אחר כדמפרש: **יניח אמר לו וכו' אשמו מותרם לו.** דהיינו כמה שהוא מדיכו: וזניו אסורים. **דמינו כמה שלא מדירו: ג' דינא דמלכותא דינא.** ולאו נדרי אונסין ויניח ואמאי נודרין נאוסין להצריח המכס של מלכות: שאין לו קצבה. שוטבל כל מה שרואה: **במוס העומד מאליו.** שאינה של מלכות: כיון דאמר יאסרו. ולא אמר מילתא דהערמה איתסרו ליה: **באומר יאסרו היום.** דהיינו הערמה דהוא יומא למוד אסר נפשיה: אי דאמר היום לא מקבל מינה מוכס. ואינו מניחו בשביל אותו נדר שלא יטול הפירות שהיה שומע דהערמה נדר: **באומר כלבו היום:** (ה) אינס דכריס. **לא יפתח לו בשבועה.** שלא יאמר לו אם תראה אשבע לך: הא נגדר יפתח לו. שיאמר לו אם תראה אדור לך נדר: הא מינדר נדר ליה **בשבועה.** אם הליקטים מוקיפו לך (ו) וידור לו כן בשלון שבועה כדלמך לעיל: והא טן וכו'. ואמאי קתני צברייתא דלא יפתח לו בשבועה: תריץ הכי **תנא במסני' נגדר להודיע כחן דניס שמאי.** דלפילו נגדר גרידא לא וכו' נגדר (ג) שבועה: **וצרייתא תנא בשבועה להודיע כחן דנ"ה.** דלפיו בשבועה יפתח לו. וצרייתא משום צ"ה נשנית ולאו דוקא היא ולא מניח למימר התם בשבועה הוא דלא יפתח וכו' ולא מקשינן דצ"ש אדצ"ש: **רצ אשי אמר הכי קסני.** האי לא יפתח צברייתא לא משמע כדלמרינן דבאונסין קאי אלא האי לא יפתח דצ"ש סברי לא יפתח לו החכס פתח לחטרה להשאל על שבעתו דאין שאלה לשבועה להפני החכס וליכא למידק מינה שום קשיא: **מתני' אמר הרי נטיעות האלו קרבן.** כלומר שיהו הקדש: **אם אינן נקללות.** היום (ו) מוקי לה בגמרא ועבר היום ולא נקללו ולא נשרף הטלית הכי הן הקדש ויש להן פדיון והדמים יתנו להקדש והס יאלו לחולין: **אכלו אסר הכי הני נטיעות האלו קרבן עד שיקללו אין**

הגהות הב"ב

(א) רש"י ד"ה באומר כלבו היום וריבם אלא דברים בעלמא כ"ל והד"ה וי"ב כלומר דברים בלחוד וי"ב נב ודעת דאין פיו וכו' ש"ס (ב) ד"ה הא מינדר וכו' לך ידור לו: (ג) ד"ה תריץ וכו' נגדר בשבועה: (ד) ד"ה אם אינן נקללות היום הכי מוקי:

הגהות מהר"ב רינשבורג

[א] בהרא"ש סו"ה תנא ט"ו. מ"ב ונדבריו השמיר דתנא דמתניתין השמיר לנפשיה איה רבותא וסומן על תנא דצרייתא ששנה עובתא היא צברייתא:

מוסף רש"י

דינא דמלכותא דינא. על עובדי מוכסין (גיטין י"ג) כל מסס וארטוטיות ומנהגות של משפטי מלכים שהיו נהגים במלכותם, דינא הוא, שכל בני המלכות מקבלים עליהם מלכות חוקי הענין והשפטי והלך דין גמור הוא ואין לתמוך במתן עבדו על פי חוק הענין ההסוג עבדו משום גזל (רשב"ם ב"ב ד"ד).

פירוש הרא"ש

לא יפתח לו נדר. אלא"כ אמר לו דור לו שהוא תרומה: בבה שהוא מדיכו. ואפי' פתח לו לא יוסף לו לידור אלא כמה שפתח לו ומיחו אם א"ל כהס דור לו אף כי הוסיף הכרה לידור כגולתו מרוב דלא היה מרוב אלא שאל דור אלא אם כן יפתח דור לו נגדר זה וכו' אומרים א

חוץ מבשבועה. דחמירא דכתיב צה לא ינקא: לא יפתח לו נדר. אם אינו אומר נדר לו: כמה שהוא מדיכו. אשמו מותרם וזניו אסורין. כיון שלא הדירו צהם אלא מאליו נדר: **ג' דינא דמלכותא דינא.** והיכי שרינן למיירך הכי כדי להפטר כיון דמן הדין חייב ליתן לו את המכס: **במוס שאין לו קצבה.** וכיון שכן לאו דינא הוא אלא חמסותא וממסותא דמוכס: **לאו דינא הוא:** **במוס העומד מאליו.** שלא בצננות המלך. וכתבו בתוספות דדוקא בצננות עובדי כוכבים אמר דדינא דמלכותא דינא מפני שהלך שלו ויכול לומר להם אם לא תעשו מנזתי אגרש אתכם מן הארץ אבל צננות ישראל לא לפי שא"ל כל ישראל שותפים בה. וכי אמרינן דינא דמלכותא דינא ה"מ לענין שאם קנה אחרים מכס הו"ל חייבים ליתן לו את המכס וכן נמי אם לא קנה אותו אלא שהוא ממונה לגבות את המכס שאינו רשאי ישראל חבירו לישבע שהן תרומה ליהא אונסא כיון דדינא דמלכותא דינא: **היכי נדר.** לישנא דמתני' קשיא ליה דקאמר נודרים שהן תרומה והיכי שרינן נדרא דהאי לישנא כלומר אי דלמך יאסרו פירות עולם עלי לעולם אין דברים שכלב מצטלין מה שהוליא צפיו אפילו גזי אונסא כי האי אלא דהכא קתמא קאמר יאסרו פירות עולם עלי ונהי דסתמא לעולם משמע ה"מ היכא לעולם מהיום אבל היכא דליכא אונסא הך אונסא מפרש ליה לצדוריה דהייס קאמר כיון שלא אמר צפירוש צהיפך. ומיחו נהי דהכא מסקינן דכלאו אונסא לעולם משמע כיון דסתמא קאמר ואפילו אומר כלבו היום לא מהני אפילו הכי מי שגמר כלבו לרוד מפת חטים והוליא פת סתם לא אמרינן כיון דסתמא קאמר וליכא אונסא שיהא אסור בכל פת דהכא היינו טעמא מפני שמתכוין לומר לשון שיהא משמעו לעולם ומש"ה כל היכא דליכא אונסא לעולם משמע אכל התם כיון דלהוליא פת חטים נמכוין אלא דנתר דלמך פת איתקבל מילוליה לאי חטין פיו ולבו שרין ואינו אסור אלא צפת חטים וכבר כתבתי זה צפ' שבעות שמים בתרא צק"ד: **תנא מסני' נגדר**

חוץ מבשבועה וכו' אומרים אף בשבועה ב"ש אומרים לא יפתח לו נדר וכו' אף יפתח לו ב"ש אומרים כמה שהוא מדיכו כיצד אמר לו אמור קונם אשתי נהנית לי ואמר קונם אשתי ובני נהנין לי בש"א אשתו מותרת ובני אסורין וכו' אומרים אלו ואלו מותרין: **ג' דינא דמלכותא דינא. והאמר שמואל א"ר כהנא אמר שמואל ב"במוכס שאין לו קצבה דבי ר' ינאי אמר ב"במוכס העומד מאליו: שהן של בית המלך ואע"פ שאינן של בית המלך: היכי נדר א"ר עמרם אמר רב יבאומר יאסרו פירות העולם עלי אם אינן של בית המלך כיון דאמר יאסרו איתסרו עליה כל פירי עלמא באומר היום אי דאמר היום לא מקבל מינה מוכס ב"באומר כלבו היום ומוציא בשפתיו סתם ואע"ג צ דבסבירא לן דברים שבלב אינן דברים לגבי אונסין שאני: **ב"ש אומרים בכל כו' ב"ש אומרים כמה שהוא מדיכו וכו' אומרים אף בשאינו מדיכו כיצד אמר לו קונם אשתי נהנית לי ואמר קונם אשתי ובני נהנין לי ב"ש אומרים אשתו מותרת ובני אסורין ובית הלל תנא בש"א לא יפתח לו בשבועה ובית הלל אומרים אף יפתח לו בשבועה לבית שמאי בשבועה הוא דלא יפתח לו הא נגדר יפתח לו והא תנן ב"ש אומרים לא יפתח לו נגדר ותו מיפתח הוא דלא יפתח לו בשבועה הא מידר נדר בשבועה והתנן בית שמאי אומרים בכל נודרין חוץ מבשבועה תנא מתניתין נגדר להודיע כחן דב"ש תנא ברייתא בשבועה להודיע כחן דבית הלל רב אשי אמר הכי קתני ב"ש אומרים אין שאלה בשבועה ובית הלל אומרים יש שאלה בשבועה: **מתני' הרי נטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות טלית זו קרבן אם אינה נשרפת יש להן פדיון הרי נטיעות האלו קרבן עד שיקצצו טלית זו קרבן עד שתשרף אין******

להודיע כחן דצ"ש. דלפילו נגדר לא יפתח: **תנא צרייתא נשבע להרנין כלל אלא ה"ק מי שנשבע על דבר לא יפתח לו חכס להחיר לו שבעתו שאין שאלה בשבועה וצית הלל אומרים יש שאלה: **מתני' הרי נטיעות האלו קרבן וכו' יש להם פדיון.** כלומר דקדושה חלה עליהם עד שצריכות פדיון. ובגמרא [ע"ב] מפרש למה לי למימרא ומפרשינן נמי אמאי תנא האי לישנא דיש להם פדיון ולא תנא צהידא קדושות: אין**

אחת עו פנים שהיא ממזר (וסוף ע"ה השמטת המזורה) [פסקא מבאן] ין לקמן עבשו לנפש ע"ה הערמת לבו כשגביל לנשבע שבעה למשל העיר שלא יכרו ממדינה או כיוצא בזה שישבעו כלבו היום או שום תנאי אחר וכלבד שלא יאסרו צפירות מה שגבלו את מה שפיו כמו אם מפרש לו המושל בחדלי לעולם ועתה אם יתשוב כלבו היום א"כ יתקור את מה שפיו אלא יתשוב כלבו כל זמן שאין אמי בזהמה מתת ממלכתך: **וב"ה אומרים יש שאלה בשבועה.** פ"י מוקף להחיר ולא ה"מ לעיל (דף כ"ב): אין מוקף לנפח לנפח ישראל מוקי הך דב"ה דהכא נגדר תנאי אי נמי בשבעת רח [לא] הויכ שם שמים: הרי נטיעות האלו קרבן. הכא מיירי שמתפיש להו למי קרבן ממש דלא מיירי בצקונות מלוא אמר קרבן ואפילו ל"מ דלא שנה בין הקרבן לקרבן דכל ענין יחול אסור קונם ה"מ שפוקר האיסור או עליו או על חבירו בגון שאמר כבר או קרבן או עליו או עליו אבל כאן שאמר קרבן קתמא אריתו מדיכו קרבן גבי שום ארס הלכך ע"כ למי קרבן אמר: **אם קרבן נקצצו.** כלומר דליכא ויקא נפישא כדלמך בגמ' וסבור הוא שלא יוכלו לילגל מן הרות וכו' טלית זו קרבן אמר נשרפת כגון דליכא קרבן ויכל לילגל מן הארץ ופילו הכי יש לן פדיון לילגל מה קדושות פדיון ומילוי וזנא דקתני כפיסא אין לן פדיון מנא נמי צרישא יש להם פדיון אבל עיקר מידות מנה שש קדושות כדפרישמי:

בא א ב ג מ"י פ"ג מהלכות שבעות הלכה א ויפ"ד מהל' מדיכו הלכ' א פ"ג סגמ לאון רמב טושיע י"ד סמן רלב ספיך ד: **מב** ד מ"י פ"ה מהל' גולה מהלכה יא עד סוף הפרק סגמ עשין סח טור ש"ע ח"מ סמן שסמ ספיך ג וטע"י ז ח ט: **מג** ה ה"י שם הלכה יא ופ"ג מהלכות שבעות הלכה ב סגמ שם ולאון רמב טור ש"ע ספיך ו טור ש"ע י"ד סמן רלב ספיך ד: **מד** ז ח מ"י פ"ג מהל' שבעות הלכה ג ופ"ד מהל' מדיכו הלכה ב סגמ לאון רמב טור ש"ע י"ד סמן רלב ספיך ד: **מה** ט מ"י שם ופ"ו מהלכות מעילה הלכה א ופ"ח מהל' מדיכו הלכה ב סגמ שם ולאון רמב טור ש"ע ספיך ו טור ש"ע י"ד סמן רלב ספיך ד: **מז** י מ"י פ"ו מהל' שבעות הלכה ג טור ש"ע י"ד סמן רל: **מח** ב מ"י פ"ד מהל' מעילה הלכה יא:

גליון הש"ס

גמ' בית שמאי אומרים וכו'. ע"י לעיל כב ע"ב צרי' ד"ה אמר רב אפי:

תוספות

והא אמר שמואל דינא דמלכותא דינא. פ"י צ"ק (דף ק"א): **במוכס שאין לו קצבה.** ואם תאמר מכל מקום דינא דמלכותא הוא וי"ל כיון שאין דרך המוסקין כך אין זה דינא אלא גולה כל זמן שמוכס עומד: **ואפי' דצרייתא לן דברים שבלב אין דברים לגבי אונסין שרי רבנן וא"ת הא לעיל (דף כ"ב): גבי ד' מדיכו מהיכו כלל שום אונס אף על גב דהוא דברים שבלב הוינן דברים וי"ל דהתם היינו טעמא משום דאין סהדי שדעמו לא ריבין דאין סהדי הרי צננות דלא ריבין דהו"ל חטין פיו ולבו שרין ואינו אסור אלא צפת חטים וכבר כתבתי זה צפ' שבעות שמים בתרא צק"ד: **תנא מסני' נגדר****

אחת עו פנים שהיא ממזר (וסוף ע"ה השמטת המזורה) [פסקא מבאן] ין לקמן עבשו לנפש ע"ה הערמת לבו כשגביל לנשבע שבעה למשל העיר שלא יכרו ממדינה או כיוצא בזה שישבעו כלבו היום או שום תנאי אחר וכלבד שלא יאסרו צפירות מה שגבלו את מה שפיו כמו אם מפרש לו המושל בחדלי לעולם ועתה אם יתשוב כלבו היום א"כ יתקור את מה שפיו אלא יתשוב כלבו כל זמן שאין אמי בזהמה מתת ממלכתך: **וב"ה אומרים יש שאלה בשבועה.** פ"י מוקף להחיר ולא ה"מ לעיל (דף כ"ב): אין מוקף לנפח לנפח ישראל מוקי הך דב"ה דהכא נגדר תנאי אי נמי בשבעת רח [לא] הויכ שם שמים: הרי נטיעות האלו קרבן. הכא מיירי שמתפיש להו למי קרבן ממש דלא מיירי בצקונות מלוא אמר קרבן ואפילו ל"מ דלא שנה בין הקרבן לקרבן דכל ענין יחול אסור קונם ה"מ שפוקר האיסור או עליו או על חבירו בגון שאמר כבר או קרבן או עליו או עליו אבל כאן שאמר קרבן קתמא אריתו מדיכו קרבן גבי שום ארס הלכך ע"כ למי קרבן אמר: **אם קרבן נקצצו.** כלומר דליכא ויקא נפישא כדלמך בגמ' וסבור הוא שלא יוכלו לילגל מן הרות וכו' טלית זו קרבן אמר נשרפת כגון דליכא קרבן ויכל לילגל מן הארץ ופילו הכי יש לן פדיון לילגל מה קדושות פדיון ומילוי וזנא דקתני כפיסא אין לן פדיון מנא נמי צרישא יש להם פדיון אבל עיקר מידות מנה שש קדושות כדפרישמי:

להביא בדמיהם קרבן ולא אמר שאסרן עליו קרבן כיון דלא אמר עלי (הלכך מסתברא דהקדשין אולי יגללו):